

Brandveiligheid als veronderstelde vanzelfsprekendheid

Naar bewuste keuzes in brandveiligheid

Samenvatting lectorale rede
Lieuwe de Witte, lector Brandveiligheidskunde

Arnhem, 2 oktober 2025

Vanzelfsprekende brandveiligheid?

In Nederland lijkt de brandveiligheid goed geregeld te zijn. We vertrouwen op regels, techniek, uitvoering en een solide systeem. We gaan ervan uit dat mensen zich gedragen zoals verwacht en dat risico's onder controle zijn. Maar zodra iets goed lijkt te gaan, verdwijnt het uit de aandacht. Vanzelfsprekendheid is een risico en maakt brandveiligheid kwetsbaar.

Voorbeelden in binnen- en buitenland laten zien hoe gevaarlijk het kan zijn om te leunen op die vanzelfsprekendheid. Brandveiligheidsprincipes, zoals doelen en regels, zijn al decennia nauwelijks veranderd. Maar de samenleving verandert wel: in hoe we wonen, bouwen en zorgen. Het is dan ook tijd om de brandveiligheidsprincipes opnieuw tegen het licht te houden.

Staat van de brandveiligheid: waar staan we nu?

De laatste 50 jaar is er veel bereikt: betere kennis, strengere regelgeving en een toegenomen veiligheidsbewustzijn. Nederland wordt internationaal gezien als een land met een hoog brandveiligheidsniveau. Dit succes heeft geleid tot een gevoel van zelfgenoegzaamheid. De vraag 'kan het niet wat minder?' klinkt steeds vaker. Ook omdat er andere maatschappelijke prioriteiten zijn, zoals het versnellen van de woningbouw en duurzaam bouwen.

Ondertussen veranderen de risico's: door ontwikkelingen in de zorg, (woning)bouw, energievoorziening en materiaalgebruik verschuiven brandscenario's langzaam maar zeker. Ook verandert het maatschappelijke beeld van wat 'brandveilig' inhoudt. De juridische brandveiligheid lijkt op orde, maar sluit niet meer aan bij wat de samenleving als brandveilig beschouwt.

Deze ontwikkelingen roepen fundamentele vragen op:

- Wat verstaan we als samenleving onder brandveiligheid, wat vinden we acceptabel en welke doelen horen daarbij?
- Heeft iedereen recht op dezelfde mate van brandveiligheid?
- Accepteren we verschil in brandveiligheidsniveau tussen algemene en kwetsbare groepen in de samenleving?
- In hoeverre willen we de maatschappelijke impact van brand beperken met regelgeving?
- Hoe zorgen we voor ruimte voor innovatie, zonder de brandveiligheid uit het oog te verliezen?
- Wie is verantwoordelijk voor welk deel van de brandveiligheid?

Visie: een herbezinning op de aanpak van brandveiligheid

Het huidige systeem geeft geen duidelijk antwoord op deze vragen. Daarom pleit ik voor een herbezinning op de aanpak van brandveiligheid. Niet reactief, maar doelgericht. Niet versnipperd, maar samenhangend. Niet alleen technisch, maar ook maatschappelijk gedragen. Dat betekent dat er een aanpak nodig is die vertrekt vanuit duidelijke doelen. Doelen die we als samenleving bewust kiezen en regelmatig herijken. En heel belangrijk: die we vertalen naar haalbare, meetbare en toetsbare acceptatiecriteria.

Mijn visie op een toekomstbestendige brandveiligheid bestaat uit vijf onderdelen:

- > Brandveiligheidsdoelen verduidelijken en herijken
- > Risicocultuur versterken
- > Balans versterken tussen brandveiligheidsonderdelen voorkomen, beperken, bestrijden en nazorg
- > Brandveiligheid doelgericht aanpakken
- > Verantwoordelijkheden verdelen.

Zes ambities voor een toekomstbestendige brandveiligheid

Om te komen tot een toekomstbestendige brandveiligheid heb ik zes ambities geformuleerd waarop ik mij de komende jaren zal richten:

1. Regelgeving doorontwikkelen:
Het is nodig om de brandveiligheidsregelgeving door te ontwikkelen, zodat deze aansluit op de praktijk. Via onderzoek wil ik bijdragen aan het verduidelijken en herijken van brandveiligheidsdoelen. Ook wil ik de maatschappelijke discussie over brandveiligheidsdoelen en acceptatiecriteria aanjagen en faciliteren. En daarnaast doelgerichte brandveiligheid en een hybride systeem van regelgeving verder uitwerken.
2. Kennis- en informatiepositie versterken:
Ik wil blijven investeren in betrouwbare data, gedetailleerde casuïstiek en risicogericht denken, om de kennis- en informatiepositie te versterken. Dit vormt de basis voor onderbouwd beleid, slimme regelgeving en effectieve risicobeheersing in een dynamische en veranderende gebouwde omgeving.
3. Risico's woonomgeving reduceren:
Veel maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de vergrijzing, klimaatadaptatie en energietransitie, komen samen in de woonomgeving. En leiden daar tot sluipende verschuivingen in brandrisico's. Ik streef ernaar om met kennisontwikkeling en -deling de risico's in de woonomgeving te reduceren, om zo het huidige brandveiligheidsniveau te behouden of te verbeteren.
4. Brandveiligheid mensgericht benaderen:
Brandveiligheid vraagt ook om een brede blik op hoe mensen zich gedragen voor en tijdens brand, en hoe dit gedrag is te beïnvloeden. Met onderzoek wil ik hierin meer inzicht krijgen, om zo te streven naar een goede balans tussen op gedrag gerichte en gedragsonafhankelijke oplossingen. Mensgericht betekent ook aandacht voor een goede afweging tussen collectieve en individuele brandveiligheid voor kwetsbare personen.
5. Samenhang versterken tussen voorkomen, beperken, bestrijden en nazorg van brand:
Deze vier onderdelen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en bepalen samen het uiteindelijke niveau van brandveiligheid. Ik wil de balans en samenhang tussen deze onderdelen bewaken en verbeteren en door onderzoek inzichtelijk maken waar keuzes nodig zijn.
6. Onderzoek, onderwijs en praktijk met elkaar verbinden.
Als lector ben ik de verbindende schakel tussen de wereld van de wetenschap en de dagelijkse praktijk. Door praktijkgericht onderzoek te doen en te delen in nauwe samenwerking met het werkveld, wil ik actief bijdragen aan kennisontwikkeling en aan concrete verbeteringen voor beleid en praktijk.

Op naar bewuste keuzes in brandveiligheid

Deze ambities geven mijn plannen en focus weer voor de komende jaren. Ze zijn op hoofdlijnen geschreven; op sommige punten zijn de ambities al omgezet in een uitwerking en bij andere gaat dat nog gebeuren. Ik zie een mooie ontwikkeling van het vakgebied brandveiligheid voor me. Als lector blijf ik werken aan kennisontwikkeling, kennisoverdracht en kennisvertaling. Om zo onderzoek, onderwijs en de praktijk met elkaar te verbinden. En ervoor te zorgen dat beleidskeuzes op basis van de juiste feiten worden gemaakt. Op naar bewuste keuzes in brandveiligheid!